

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

FRIT DANMARK

UDGIVET AF EN KREDS AF DANSKE

NUMMER 17

Fredag den 31. August 1945

4. AARGANG

KINAS FREMTID

Af Erik Reske-Nielsen

Da de allierede Hære i Øst og Vest i Løbet af 1944 og 1945 befriede den nazistiske Aggressions Ofre i Europa, opstod der i praktisk talt alle frigjorte Lande voldsomme indre Brydninger, der i alt Fald i Grækenland og Belgien førte til blodige Uroligheder. Forholdene og de Begivenheder, vi allerede har set udfolde sig flere Steder, tyder paa, at det samme vil blive Tilfældet nu, da Østasien vender tilbage til »normale« Former efter den japanske Imperialismes Fiasko, og her vil det uden Tvivl blive Kina, der — dels paa Grund af Landets Betydning, dels som Følge af den uhyre indre Spænding i Nationen — vil komme til at tiltrække Hovedopmærksomheden.

Meget faa Steder paa Kloden hersker der saa udviklede Forhold som i det vidtstrakte kinesiske Samfund. Gennem næsten to Aartier — fra 1912 til 1931 — befandt Kina sig i en permanent revolutionær Tilstand, der ganske vist blev afbrudt ved det japanske Angreb i 1931, men som endnu ikke er ophørt endeligt. Siden Kejserdømmet i 1912 blev styrtet af en Koalition af liberalt Købmansaristokrati paa den ene Side og revolutionære Bønder- og Arbejdermasser paa den anden, har Situationen dog langsomt forenklet sig. Medens Landet de første Aar efter Statsomvæltningen var delt op i et Utal af stridende Lejre, hvor Diktatorgeneraler med ultrareaktionære Sympatier som oftest

var dominerende, ændredes Forholdet helt, da Chiang-Kai-Sheks Kuomintang-Parti i 1926 gjorde fælles Sag med de kinesiske Kommuniste og i Løbet af faa Maaneder besejrede de reaktionære Generaler i Nordkina. Allerede det samme Aar brød dog den væbnede Strid ud mellem Kuomintang og Kommunisterne, og den blev fortsat den følgende Tid med skiftende Vaabenlykke, indtil den japanske Invasion i nogen Grad

dæmpede Borgerkrigen uden dog helt at standse den. Selv i Japankrigens mest kritiske Faser har Chiangs Folk og Kommunisterne opretholdt veritable Forsvarslinier mod hinanden, og ingen af dem har forsømt nogen Chance for at svække den anden Part gennem ideelige Overfald og Kupforsøg.

Af de to stridende Partier er Kuomintang det ældste. Det oprettedes allerede 1894 — altsaa i Kejseregimets Tid —

Chiang-Kai-Shek fotograferet i sit Hovedkvarter under Krigen.

INDHOLD:

Kinas Fremtid	1
la Cour og de danske Domstole..	3
Norges hemmelige Frihedsdigter	4
Rapport fra Rigsdagen	5
Leder: Udenrigsministeriet	6
HRS. Hasle	6
Klare Linier	7
Görings Vært som Frihedskæmper	7
Har England glemt?	8
Breve til F. D.	10
Pastor Amby og Værnemagerloven	10
Kampen har skiftet Karakter	11
Værnemagerloven	12
Ugens Bidstrup	13
Omkring Dommerkrisen	14
Fisk	15

blandt radikale kinesiske Emigranter paa Hawaiiørerne af »den kinesiske Revolutions Fader«, Dr. Sun-Yat-Sen. Fra første Færd fandt Partiet især Støtte i Byernes Borgerskab og fremtraadte med et udpræget liberalt Program. En Spaltning indenfor dets Rækker viste sig dog hurtigt uundgaaelig og længe kæmpede en Højrefløj forgæves for at trænge de mere liberale og venstreorienterede Kræfter bort fra Ledelsen, men først efter Suns Død i 1925 lykkedes det for dem. Partiets Linie blev nu mere udpræget antikommunistisk og militaristisk, specielt efter 1926 da mange Officerer og Godsejere, der hidtil havde staaet paa de reaktionære Generalers Side, gik over til Chiang-Kai-Shek. Siden da har Udviklingen i Kuomintang-Partiet mere og mere fulgt disse Baner, hvilket ikke mindst skyldes de Forandringer, der er indtruffet i Kina ved Japankrigen. Dels har Krigen naturligt skabt en Højkonjunktur for Militæret og givet Generalerne øget politisk Indflydelse, dels har den japanske Erobring af de store Handelsbyer i Østkina bevirket, at Partiets Kontakt med de liberale Kredses Hovedsæde er blevet afbrudt. Tyngdepunktet i Kuomintang er herved blevet forskudt fra Handels- og Industricentrene i Shanghai, Nanking og Hankow til de sydlige og østlige Jordbrugsdistrikter. Herved er Frontstillingen overfor Kommunisterne yderligere blevet skærpet, men man kan ikke uden videre afvise den Mulighed, at Tilbagegivelsen af Storbyerne efter den japanske Kapitulaton vil paavirke Partiet i liberal Retning og derved fremkalde en Svingning tilbage til Linierne før 1926.

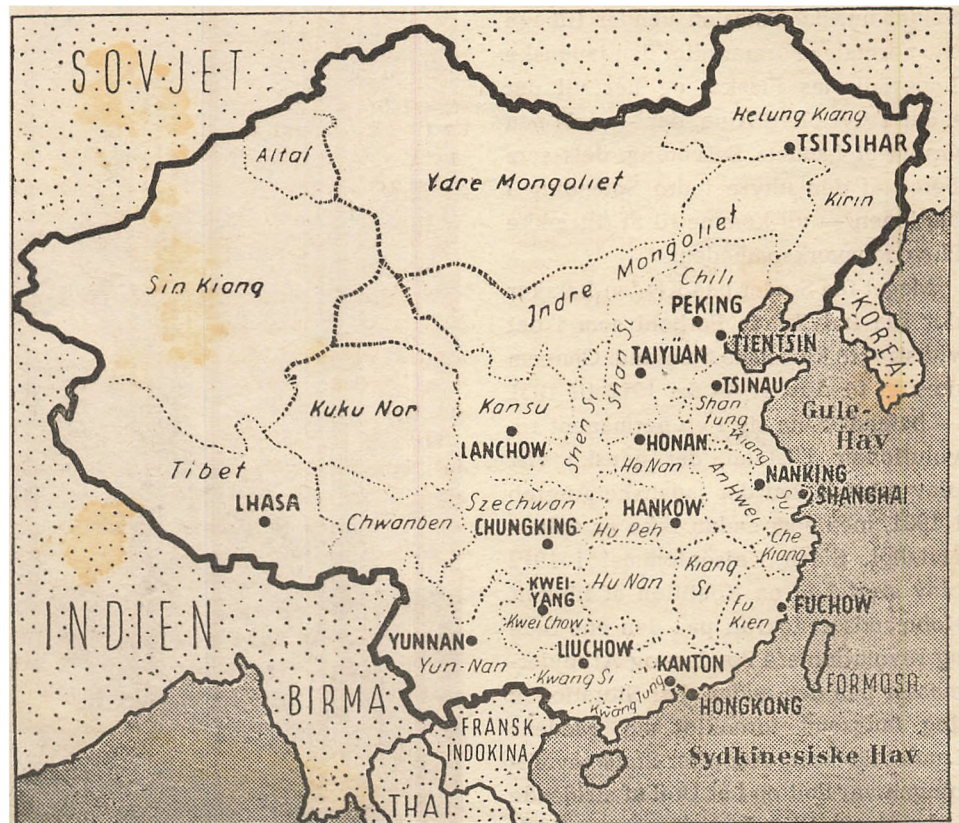
De kinesiske Kommunister eller Kungchantang-Partiet, som de ogsaa kaldes, opstod i 1921 gennem Sammenmeltninger af en intellektuel Gruppe i Peking og en Fagorganisation i Shanghai. Ved Partiets Start medvirkede den daværende Sovjetambassadør i Kina Leo Michajlovitj Karachan, og dermed var Grunden lagt til en speciel russisk Interesse i det kinesiske Kommunistparti. Imidlertid havde Kungchantang ikke videre Held med sig i Begyndelsen. Det blev hurtigt trængt væk fra Storbyerne af Kuomintang, hvorefter Partiet lagde Kursen om fra at være industrielt revolutionært til at blive radikalt-agrarisk. Paa dette sidste Program har de ogsaa langt større Muligheder for at vinde de kinesiske Masser for sig, idet endnu 80 pCt. af Kinas Befolkning er beskæftiget ved Jordbruget. Ydermere præges deres Politik af en vis 'federation, idet de ikke uden videre har eksproprieret Jorden i de Omraader, de behersker, men har nøjedes med at gennemføre haardt tiltrængte Reforme af Skatter og Afgifter. I det hele taget meldes der i mange Rapporter om særdeles gode sociale og økonomiske Resultater i den kommunistiske Del af Kina, og disse Omraader sammenlignes ofte med Marskal

Titos Jugoslavien. Hvor meget der er Sandhed og hvor meget der er Propaganda i disse Beretninger lader sig naturligvis ikke afgøre uden videre, men det er i alt Fald sikkert, at det Samfund, der er blevet skabt i de kommunistiske Omraader, staar i saa grel Modsætning til Ordningen i Chungking-Kina, saa man uden videre kan betragte en fredelig Sammenslutning som udelukket.

Hvad angaar Arbejdermasserne i de store Millionbyer, Japanerne har haft under sig, kan man ikke paa Forhaand sige, til hvilket af de to Partier, de vil slutte sig. Uden Tvivl har et Kuomintang-Parti, der energisk arbejder for Kinas Industrialisering, en stor Mulighed for at vinde dem for sig fremfor de agrarisk indstillede Kommuniste, men dette forudsætter unægtelig en Ændring i Chiangs Politik, ligesom man maa forudse, at Kungchantang under Indtryk af Mulighederne i Storbyerne vil genoptage Dele af det gamle industrielt-revolutionære Program.

Skulde derfor de kinesiske Arbejderes Sympati i første Omgang blive afgjort af en Vurdering af de to Partiers Indsats i Frihedskampen, vil det ogsaa være vanskeligt at sige, hvem der gaar

(Fortsættes Side 14)

Kort over Kina med dets mange Provinser.

TROELS G. JØRGENSEN OG THUNE JACOBSEN

I Anledning af *la Cours* Bog: For dansk Domstol under Besættelsen

Blandt de »Opgørsvøger«, der er fremkommet i de sidste Maaneder, indtager *la Cours* en ganske særlig Stilling, fordi Kritikken første Gang rettes mod Landets højeste Domstol, ikke blot mod Politikerne.

Bogen handler som bekendt om den i sin Tid meget omtalte Retssag mod ham selv for at have skadet Danmark i Forhold til Tyskland ved de Foredrag, han holdt i 1941 og tidligt i 1942.

La Cour lægger megen Vægt paa at betone, at Bogen ikke er skrevet for at give en Skildring af hans Indsats og hans Lidelser, fordi hans Sag belyser paa en mellem danske og tyske Interesser. Efter Aftalen af 9. April 1940 vilde Tyskerne behandle Sager om Spionage, Sabotage og »Zersetzung«, andre Sager skulde de danske Retsmyndigheder selv ordne uden tysk Indblanding. Tyskerne hævdede, at *la Cours* Virksomhed var »Zersetzung«; lykkedes det dem at gennemtrumfe dette, vilde alle Forseelser, rettet mod tyske Interesser kunne undruges dansk Politi og danske Domstole. *Det var derfor af aldeles afgørende Betydning for dansk Politik, at man meget haardt satte sig imod de tyske Krav om at behandle Sagen ved tysk Domstol.*

Efter et resultatløst Besøg af Gestapo blev *la Cour* arresteret af dansk Politien den 22. Februar 1942 — for at komme en tysk Arrestation i Forkøbet; men allerede den 24. Februar maatte Justitsminister Thune Jacobsen udlevere ham til Tyskerne. Slaget var tabt; og Resten af Bogen handler om, hvorledes det ved ret uværdige Krumspring lykkedes Myndighederne at udbedre Skaden lidt; efter *la Cours* Mening uden noget virkelig Formaal.

Da det lykkes *la Cour* at klare det tyske Forhør, mener han, at Tyskerne har ladet Sagen falde, medens de danske Myndigheder, navnlig Justitsminister Thune Jacobsen, selv efter at *la Cour* er tilbageleveret til dansk Retsforfølgning, er hundeaangst for, at Tyskerne stadig har til Hensigt at faa *la Cour* tilbage. Thune Jacobsen sætter derfor alt ind paa at faa idømt *la Cour* en betydelig Straf ved dansk Domstol for at »redde« *la Cour* og det danske Retsvæsen for tysk Indblanding. Ja, han gaar endog saa vidt, at han under Sagen meddeler *la Cour*, at han maa gennemføre en Interneringslov, hvis *la Cour* ikke frivillig vilde lade sig internere efter Afsoningen af den danske Straf — som ventedes at blive alt for mild til at tilfredsstille Tyskerne.

Man maa sætte et stort Spørgsmaalstegn ved Berettigelsen af den Politik, der gik ud paa at »redde« danske Goder (Borgere, Retspleje, Politi o. s. v.) ved

at tækkes Tyskerne ved strenge Love, Traktater o. lign. De danske Goder kunde jo blive — og blev virkelig til sidst saa udhulede, at det hele var en unyttig og uværdig Kamp om Kulisser, et Bedrageri mod Folket, der i 1942 ikke helt forstod, hvor liden Værdi der laa i det »danske« Styre. Denne Politiks førende Mand, Thune Jacobsen var altsaa kommen saa langt ud, at han kunde tænke sig at lave en almindelig Interneringslejr — altsaa Indespærring ved danske Myndigheder i Smag med Kommunistloven. Først ved et tysk Krav om en dansk Lov mod Jøder eller om dansk Værnepligt i tysk Hær vil man standse — og hvorfor egentlig; burde vi saa ikke selv »redde« Jøderne, ligesom vi havde »reddet« Kommunisterne og altsaa i Marts 1942 tænkte paa at »redde« *la Cour* ved Internering?

Men denne Politik, som naturligvis har givet Danmark visse Goder indtil 29. August 1943, var forbryderisk, hvis man ikke fra dansk Side var bombesikker paa, at de tyske Krav var alvorlig mente, og at en Afvisning af dem vilde medføre virkelig alvorlige Overgreb. *La Cour* vilde ogsaa bøje sig for Straf og »frivillig« Internering, hvis der var Garanti for, at »Justitsministeriet ikke saa Spøgelser ved højlys Dag«. Men han paaviser nu i Bogen (Side 122 flg.), at Tyskerne ved hans Ilibagelevering havde tabt Interessen for hans Sag, saaledes at Scavenius og Thune Jacobsens bange Iver for strenge danske Forholdsregler var ganske unødvendig og derfor utilladelig. Eksemplet er uhyggelig typisk for den danske Politik i 1942: lad os endelig lave et eller andet snarest for at komme Tyskernes Krav i Forkøbet — i Stedet for at vente til et tysk Krav var blevet formuleret. Snarere en »Ræddede«-Politik end en »Redde«-Politik.

Trods Udvidelse af Tiltalen og trods Scavenius' Indblanding var Byretsdommeren upaavirkelig; Dommen maatte blive »mild«, den lød paa 4 Maaneders Hæfte.

Men ogsaa dette havde den forsigtige Jusititsminister forudset. Dommen skulde afsiges den 4. Maj 1942, men Ministeren faar Afsigelsen udsat to Gange til den 12. Maj med den Begrundelse, at der stadig forhandles med Tyskerne. — De mellem-liggende Dage benyttes imidlertid til i Iltempo at lave en ny Lov af 9. Maj, der i disse Sager giver Adgang til direkte Appel til Højesteret — udenom Landsretten, der i en tidligere »politisk« Sag (Flakkebjergdrengen) havde frifundet.

At den daværende Højesteretspræsident Troels G. Jørgensen har været raadspurgt af Thune Jacobsen, tvivler ingen om. Han

kom hos Justitsministeren til Drøftelser mindst en Gang om Ugen, et ganske ukendt Samarbejde mellem Administration og Domstole, som jo var begyndt i Sommeren 1941 med Kommunistloven, og som medførte, at han gik for at være »Over-Justitsminister«.

Troels Jørgensens Iver for at ordne Sagen for Thune Jacobsen synes enorm. Han faar *la Cour* afskediget inden Højesteretsproceduren trods tilsyneladende Modstand i Undervisningsministeriet, og hvad *la Cour* ikke skriver, men som er almindelig kendt: uden at nogen af de øvrige Højesteretsdommere aner noget om Præsidentens Initiativ.

Ved Højesteret blev *la Cour* idømt Fængsel i 7 Maaneder — et Tal der for Jurister synes at røbe et mærkeligt Kompromis. *La Cour* kritiserer ikke Straffens Størrelse, men Højesterets mærkelige Præmisser. Man savner her Oplysning om, hvor meget Højesteret vidste om Justitsministerens Syn paa Sagen og hans Planer og Forhandlinger. For Højesterets Anseelses Skyld synes det nødvendigt, at dette opklares paa en eller anden Maade.

*

Tilliden til de danske Domstole er svækket meget i de sidste Aar; den skal og bør genoprettes snarest. Dette kan kun ske ved, at Ansvaret snarest ved en offentlig Undersøgelse placeres paa rette Sted. Dette sker forhaabentlig gennem de Oplysninger, der fremkommer om Thune Jacobsen gennem den parlamentariske Kommission og om Troels Jørgensen gennem Udrensningsdomstolen.

Hvis den daværende Regerings Politik accepteres, er det dog givet, at Ansvaret for det svinske Arbejde, som saa maatte gøres med Internering og Straffe, burde hvile alene paa Politikerne. Men man blandede Domstolene ind i det ved Kommunistloven og drog Højesteret ind i det ved Ankeloven i Stedet for at internere administrativt og netop afskære Anke fra Byretten. Man *tvang* Domstolene ind i dansk Politik uden at give dem en fair Chance for at faa Overblik over Udviklingen og Konsekvenserne. Dette var langt vanskeligere Vilkaar end den norske Højesteret havde. Ansvaret herfor hviler tungt paa Thune Jacobsens Skuldre, men han var dog Minister og *skulde* løse Problemerne, og maa derfor have en vis Fejlmargin. Men hans beredvillige Raadgiver i alle vigtige Sager Troels Jørgensen havde som Dommer *Pligt* til at holde Fingrene fra Politik og *Pligt* til at værne Dommerstanden.

Hans Topsøe-Jensen,
Fuldmægtig, cand. jur.

NORGES HEMMELIGE FRIHEDSDIGTER

Af Otto Gelsted

Ved den Reception for *Arnulf Øverland*, der fandt Sted paa Gyldendal, rejste Direktør Ingeborg Andersen sig op og udtalte Forlagets Glæde over, at det til Efteraaret kunde udgive et Udvalg af hans Digte. Manuskriptet til Samlingen er endnu ikke kommet Forlaget i Hænde, men det maa inderligt haabes, at det snart sker, og at Udgivelsen ikke forsinkes. En saadan Bog vil blive modtaget med Længsel og Taknemlighed af langt bredere Kredse, end dem der sædvanligvis interesserer sig for Digtetekunst. Øverland er en stor Digter, men han er mere end det: en historisk Skikkelse, Norges hemmelige Frihedsdigter fremfor nogen, som Sigurd Hoel har kaldt ham. Foreløbig kan den, der ønsker at læse et Udvalg af Øverlands Lyrik, faa sit Ønske opfyldt ved Hjælp af den Udgave af Øverlands »Dikt i udvalg«, der i 1944 udkom paa Trots Allt's Forlag i Stockholm.

Samlingen er ordnet i Grupper efter Indhold. Fædrelandsdigte, Personlig, Tankedigt, Ritualdigt og Krigsdigte hedder de forskellige Grupper. Inddelingen har sine Fortrin, men jeg skulde dog tro, at en kronologisk Ordning vil være at foretrække. Den vilde give et langt klarere Begreb om den Udvikling, der har ført Øverland frem til hans nuværende Stilling i norsk og nordisk Aandsliv.

Om denne Udvikling kan man læse i Sigurd Hoels Forord, der er kort men saa klart og kyndigt, at det giver alt væsentligt. Øverland debuterede i 1911, Tiden var stærkt æstetisk bestemt, ikke en udadrettet Kamptid men en Tid, der prægedes af et stort Svælg befæstet mellem Folket og Digterne. Ensomhed, Længsel og Isolationens Angst præger ogsaa Øverlands Ungdomsdigtning, Skuffelse over at der intet sker, at Dage og Nætter gaar nytteløse hen, at Hjertets Ild slukner i Kulde og Mørke. Digteren føler sig udespærret fra Livets Sol, han hører til de vragedes sortklædte Kompagni:

Jeg så i en dröm en have
delt ved en mur i to.
Den ene var fryd og fest og sol,
den annen fikk jeg å bebo.

Digteren længes mod en Opgave, en Kamp, der kan fylde ham helt og mætte hans Livshunger:

O Gud, la dager komme
med strid og savn og ve
og la mig gå til grunne;
men først må noget skje.

Gi mig en ting å verne
som ene er fornöden!
Tend mig i natt en stjerne
så jeg kan gå i döden!

Livet skulde komme til at give Digteren den Sag at kæmpe for, som han saa hæftigt efterstræbte.

I Aarene mellem den første og anden Verdenskrig foldede den bitre og beske Isolations- og Tankedigter og artistiske Lyriker sig ud som social Kampdigter og Forkynder. Hans Bestræbelser kan til Dels minde om Johannes V. Jensens Forsøg paa at skrive verdslige Salmer til Aarets Højtider, opfattet ikke i kristelig men i hedensk Aand. Øverland taler om »Ritualdigte«. Den kræsne Artist valgte nu Versrytmer, der kunde synges paa alment kendte Melodier som »Dejlig er Jorden« og »Sorgen og Glæden, de vandre tilhobe«. Hans Stil havde altid været knap og fast, og han kunde skrive et Tidsdigt, som det han kaldte »Maal og Midler«, et Digt der ætsede sig ind i Sindet som en Syreplet:

Fire goder er ofre verd:
Sannhet og frihet og rett og fred.
Men hvad skal vi ofre hverandre med?
Kors eller galge, bål eller sverd?

Men i hans sociale digtning ytrede sig en ny og stærk følelse af Fællesskab, en Følelse der gnistrede af Had

til Undertrykkelse og Vilje til Modstand mod Fortrykkerne:

Mit fag er ikke å drepe,
jeg er en ven av fred;
men ikke når höie herrer
tramper min aker ned!

For dem vil jeg ikke ofres,
den ære må andre ha.
Men når mine brödre stuper,
forskån mig ikke da!

Det er ikke svært at se, hvordan Øverland gennem sin sociale Kampdigtning skoles og hærdes, saa han stod rustet til at tage sin Opgave op, da Krigen kom til Norge. Han var den sociale Friheds Sanger og Forkæmperen for de undertrykte i Digte som »Rusland 1927« og »Marsjsang«. Han skrev mod Franco og den spanske Klekikalisme i Digtet »Spania 1937«, mod Forfølgelsen af tyske Frihedskæmpere som Mühsam, Ossietzky og Thälmann og mod Jødeforfølgelserne i Nazityskland i Digtet »De landflyktige«. Og saa stod Tyskerne i Norge.

Da skrev Øverland de Digte, der fik Tyskerne til at kaste ham i Fængsel — først hjemme i Norge, saa i tysk Koncentrationslejr — som en af deres farligste Modstandere.

Digtene gik i Afskrifter gennem Landet, styrkende, ildnende. Øverland var blevet Norges hemmelige Frihedssanger.

Han advarede i Digtet med den ironiske Titel »Vennerne kom« mod Tvivlen paa egne Kræfter, mod Fristelsen til at bøje sig for at opnaa lempeligere Vilkaar. Han besang de faldne, der havde bekræftet, da det mest tiltrængtes, at »ogsaa vi har Mænd«. Er deres Død ikke forgæves? Vi har jo tabt alligevel, hele vort Land er i Fjendens Vold. Men i den stjerneløse Nat aander Mørket mod dit Øre Trøstens og Haabets Ord. Intet Herredømme har Bestand, der taarnes op paa Menneskers Nød. Forbrydere kan ikke regere Verden. Trods alt er det Fjenden, der har tabt:

Tar han din frihet fra dig,
den gror jo i ditt eget sinn.
Den er i evig vorden,
hver dag du kæmper for den,
vil den påny bli din.

I »Vi overlever alt« priser han det nye Sammenhold, der er skabt paa Frihedens Grund. Og i et pragtfuldt Fædrelandsdigt skildrer han det Land, Kampen gælder — Landet i det hvileløse Hav, med saltgraa Skær, Snefjælde og milevidt sortnende Skove. Han minder om det Arbejde, der er gjort gennem tusind Aar, Aandens og Haandens Arbejde, om de smaa Stuer, de dristige Skibe, Arbejdet for Lov og Orden, Digtningen, der var hjemmekær som de smaa Stuer og dog havde Skibenes frie brusende Flugt over Havet. Og han slutter med de kampberedte og sejrsvise Ord:

I disse netter smir vi sverd.
Den som er vant til åpen ferd,
kan aldrig be om nådel
Og neste gang her falder sne,
skal ingen voldsmand lenger le!

I det dokumentariske Værk »Danske i tyske Konzentrationslejre«, der er udkommet paa Gyldendal under Redaktion af Kommuelærer Johannes Fosmark, kan man læse om Livet i Sachsenhausen, hvor Øverland var Fosmarks Medfange. Julen højtideligholdtes illegalt i de dansk-norske Blokke, og Arkitekt Odd Nansen, en Søn af Fritjof Nansen, gjorde et stort Arbejde med at give Blokkene lidt Julepræg. Den Aften læste Øverland sit Digt »Jul i Sachsenhausen« med den uforglemmelige Linje: »Der går en vei til frihet — skorstenspipen!« og dog trods alle Rædsler med den ukuelige Slutningslinje: »Ukrenkelig er Norges land og rikel«

Mon en Digter nogensinde under frygteligere Omstændigheder har holdt Modet oppe ikke blot hos sig selv, men hos sine Medfanger, ja hos hele sit Land.

RAPPORT FRA RIGSDAGEN

(19.—26. August)

Man skal, som Ordsproget vil vade, ikke kaste med Sten, naar man selv har Bopæl i et Glashus, en Leveregel, som det af Hensyn til den politiske Udvikling i Danmark netop nu havde været gavnligt for alle Medlemmer dernede i det store *Holmens Glashus* at efterleve. Dog kan mange af dem skærme deres Hus, fordi det, de gerne vil sige, kommer frem alligevel, nemlig gennem det parentetiske Danmarks uofficielle Ordfører paa Tinge, den kendte Frugtavlerv Herr Oluf Petersen, som ikke alene kan avle Frugt, men ogsaa saa Splittelse.

Ved Mødets Begyndelse om Torsdagen meddelte Folketingets Formand, at Oluf Pedersen vilde fremsætte et Lovforslag om Orden i den offentlige Økonomi. Medlemmerne spidsede Øren, men da det gik op for dem, at der ikke var Tale om en af Jensen-Broby inspireret Ministerstorm mod Mogens Fog og Frøde Jakobsen i Anledning af deres hensynsløse Pengeforbrug, men kun om Retsforbundets gamle Grundskylds-Traver, bredte Munterheden sig i Salen. Oluf Pedersen, der sad fordybet i et Nummer af »Frit Danmark«, kvalte et oxalsurt Smil. At han med dette Lovforslag skulde være steget ned paa Partiets egentlige Platform for igen at belaste Rigsdagens Trykkeri og Tid med dødfødte Lovforslag, var imidlertid en Fejltagelse. Det var kun et Intermezzo i hans Kampagne mod Modstandsbevægelsen.

Da iltre og hæse Kristen Amby under Værnemagerlovens Behandling foreslog Dansk Samling at forføje sig ud af Regeringen, fordi Partibladet betvivler Regeringens og Rigsdagens Vilje til at ramme Værnemagerne, sprang Oluf Pedersen op og hev i Rebet, saa Dødsklodderne hørt kime over Dansk Samling og Kommunerne. Læg Mærke til: Amby taler af retfærdig Harme, Oluf P. *mistænkeliggør*. Er der en Smerte i Sindet over det Ministerium, han af gode Grunde ikke fik? I hvert Fald raaber han med goebbelsk Forargelse ud over Salen: Var det da Meningen, at Dansk Samling og Kommunerne vilde have lavet Oprør, hvis de ikke var kommet med i Regeringen, vilde Folk fra den Side have gjort Oprør, vilde de ikke have opført sig ordentligt?

I den forløbne Uge var der kun to Mødedage. Aarsagen var et Hensyn til den socialdemokratiske Partikongres, hvis næstvigtigste Begivenhed vel nok var den vellykkede Bekræftelse af Alsing Andersens urokkede Position i Partiet, en Begivenhed, som naturligvis ikke har den ringeste Relation til et vist behersket Arbejdstempo i den lukkede parlamentariske Kommission, der endnu langtfra har færdigbehandlet Alsing Andersens Ansvar i Forbindelse med den 9. April 1940.

I den kommende Uge holdes slet ingen Møder, og den parlamentariske Kommission hviler indtil 5. September. Valget nærmer sig.
Cayenne.

Arnulf Øverland fotograferet under sit Besøg fornylig i København.

UDENRIGSMINISTERIET

To udenrigsministerielle Udnævnelser! Er det Ulejligheden værd at beskæftige sig indgaaende med dem? Kan vi ikke blive enige om, at Hr. Hvass' og Hr. Svenningsens humanitære Fortjenester og politiske Fejltrin vel saa nogenlunde kan ophæve hinanden, og saa i al Fredsommelighed lade dem liste sig til Rette i Direktørstolen i Ministeriet og paa Gesandtskabsposten i Stockholm? Nej, det gaar ikke, disse Udnævnelser foretaget paa et Tidspunkt, hvor Modstandsbevægelsen i Overensstemmelse med de folkelige Krav kræver Udrensning, er en alvorlig og vidtrækkende Sag, som man ikke kan lade glide i Glemmebogen, før den ligger klart belyst.

Da Udenrigsminister Christmas Møller foretog Udnævnelserne, kendte han selvfølgelig Anklagerne mod Hvass og Svenningsen, og det er Ministerens Overbevisning, at de to Herrer under Besættelsesaarene kun har udført deres Embedspligt: nogle maatte have Berøring med Tyskerne og føre de Forhandlinger, Landets officielle Politik nødvendiggjorde. Udenrigsministeren er ogsaa af den Opfattelse, at man bør indrømme de Herrer en ikke for snæver Margin; de har Krav paa, at man i Bedømmelsen af deres Færd og Handlinger anlægger en anden Maalestok end den man benytter overfor andre, der ikke bevæger sig paa slige Posters usalige Højder.

Dette Synspunkt kan naturligvis ikke uden videre affærdiges som urimeligt, men det springende Punkt bliver her Opfattelse af, hvor vidt Embedspligten rækker — og vi mener ikke den rækker saa vidt, at den kan yde en effektiv Beskyttelse mod den Kritik, der nu er rejst.

Men selvom det modsatte hævdes, saa staar det i hvert Fald fast, at Hvass og Svenningsen ikke mægtede at udføre deres forbandede Pligter saaledes, at man — trods alt — var tryk ved deres Personer, det var man ikke; og derfor stod de Herrer under Krigen som Symboler paa den Form for dansk-tysk Samarbejde, som forvirrede og forbitrede os Tilværelsen.

Ogsaa i Udlandet kom man til at opfatte Hvass og Svenningsen som Symboler paa den dansk-tyske Samarbejds politik, og Udenrigsministeren staar saa temmelig ene med den Opfattelse, at man uden Skade for vort Land skulde kunne placere dem i fremtrædende Stillinger.

Diskussionen om de udenrigsministerielle Udnævnelser har staaet længe paa, men hvordan komme frem til den Løsning af Problemet, som den dog gerne skulde betyde Indledning til?

Man maa undre sig over, at Svenningsen og Hvass ikke forlængst har udtalt Ønsket om at blive stillet for Tjenestemandsdømstolen — den eneste Chance, der levnes dem for med nogenlunde Manér at rykke ind paa de høje Poster, der er dem betroede.

Da Udenrigsminister Christmas Møller er Medlem af Frit Danmarks Hovedledelse, har vi følt det naturligt at forelægge ham denne Artikel, før den fremkom i Bladet. Ministeren har imidlertid meddelt os, at han — i Overensstemmelse med tidligere fremsat Udtalelse — ikke vil svare sine Angribere førend samlet i Rigsdagen ved Udenrigslovens Forelæggelse.

HRS. Hasle

Det maa forundre, at Folketingsmand Amby i Følge egen Erklæring fra Folketingets Talerstol er Ven med Højesteretsadvokat *Henning Hasle!* Umiddelbart vilde man tro, at disse to Mænd havde meget lidt tilfælles, udover at de begge er konservative Politikere. Amby, der jo iøvrigt er Præst, er en Mand med omfattende social Forstaelse, og en af de konservative, hvis Opfattelse af, hvorledes Partiets Politik bør drives, falder tæt sammen med Christmas Møllers. Man skulde derfor tro, at Amby kun havde ringe eller ingen Sympati for en Politiker, der som Hasle har spændt sig selv for Storkapitalismens Vogn.

Hr. Hasle har drevet sine Virksomheder som Sagfører og Politiker med megen Dygtighed, og en foreløbig Klimaks er nu naaet med hans Dobbeltvirke som Formand for Rigsdagsudvalget, der behandler Værnemagerloven, og Forsvarer for Ing. T. K. Thomsen, Landets førende Værnemager. At Hr. Hasle er tilstrækkelig ufortrøden til at prøve, om sligt gaar, kan ikke undre, men at det konservative Folkeparti lader det ske er højt besynderligt. Det er umuligt at bevise, hvor stor Indflydelse Hasle har haft paa Værnemagerlovens Forvandling fra det løvebidske til det lammefromme, men vi vil ikke fornærme Højesteretsadvokaten med at antage, at hans Ind-

flydelse har været beskeden. Lad nu Partiets Folk nære den bedste Tillid til Hasle, det er ligefuldt uklogt at udæske Offentligheden paa denne Vis og gøre sig til Skive for andre politiske Partiers og for Modstandsbevægelsens berettigede Angreb. Og ovenikøbet lige op til et Valg!

Man fristes til at spørge, om selv de bedre af Folkene paa Rigsdagen, f. Eks. Mænd som Amby, da ikke har begrebet Spor af det, der er foregaaet — har de ikke fattet, at netop denne Form for politisk Fremfærd for Menigmand staar som den hæsligste af alle parlamentariske Uvaner, og at det var Forhold af denne Art, som underminerede den jævne Borgers Tillid til de dominerende politiske Partier. Og har de ikke begrebet, at naar der nu lyder Krav om nye Folk paa Rigsdagen, saa er det først og fremmest, fordi man ikke i Fremtiden vil finde sig i, at Politiken dér forplumres og tiltaages af usalige Hensyn.

Naar der tales om Valget, skal vi iøvrigt ikke lægge Skjul paa, at vi ikke kan opfatte Hr. Hasle som ønskværdig i den nye Rigsdag. Den samme Opfattelse af hans manglende Kvalifikationer havde man i Hasles gamle Kreds i Aarhus i 42, forud for sidste Valg. Et Par Perioder havde han været en af Repræsentanterne for de konservative i Aarhus, men man var ikke mere tilfreds med ham. Dels havde man det Indtryk, at hans Interesse for Byen var dalet proportionalt med hans Stigen i Magt, dels gik der forskellige Rygter om ham, bl. a. om hans Møder med den nazistiske Landsretssagfører *Nordentoft*. Hasle maatte inviteres flere Gange, før han efterkom Opfordringen til at komme til Aarhus og overfor sine Vælgere gøre Rede for sin Stilling. Hasles Forklaringer angaaende Forholdet til *Nordentoft* resulterede i, at Vælgerforeningens Formand erklærede, at Hasle havde begaaet en Dumhed. En Afstemning i Repræsentantskabet om, hvorvidt han skulde genopstilles, gik ham siden saa meget imod, at han maatte vælge at svare, at han ikke ønskede at lade sig opstille.

Dog, at Hasle ikke var god nok til Aarhus, betød ikke at han var for ringe til Svendborgkredsen, hvor han blev opstillet, og hvis Repræsentant han nu er i Folketinget.

I Besættelsens Aar var Hasle en varm Forkæmper for den scavenianske Samarbejds politik.

Hasle blev arresteret den 29. August 43 — Tyskernes Kendskab til danske politiske Forhold var som bekendt yderst usikkert.

Gennem det sidste Aar har Hasle været voldsom illegal.

Det vil om kort Tid aabnbares, om Højesteretsadvokaten stadig er god nok til Svendborgkredsen. Men i Mellemtiden skulde Pastor Amby i Stedet for at blive hidsig paa Hasles Vegne i Folketinget, hellere benytte sin store Indflydelse i Partiet til at drage Omsorg for, at hans Ven ikke optraadte paa en Maade, der i lige høj Grad er til Skade for ham selv og til Ugavn for de konservative.

K. Fl.

Klare Linjer

Hartvig Frisch's Udtalelser i Radioen forleden, hvor *Karl Bjarnhof* interviewede ham, har ganske naturligt vakt Opsigt. Det er opsigtsvækkende, at en antinazistisk Politiker og Forfatter aabent og klart tager Afstand fra Stikkerhenrettelserne, som han karakteriserer som Mord, og fra en stor Del af Sabotagen. Baade af taktiske og af moralske Grunde tager Hartvig Frisch Afstand fra Stikkerlikvidationerne — paa et Tidspunkt, hvor næsten hele Landet samles i Hyldest bl. a. til de Mænd, som udførte disse Handlinger og derfor blev henrettet af Tyskerne.

At Frisch afskyer Nazismens Aand og Lære behøver ingen at tvivle om, hvis man kender noget til, hvad Frisch har sagt og skrevet før den tyske Besættelse af Danmark. At Frisch ikke har deltaget i den illegale Frihedsbevægelse paa noget Tidspunkt, fordi han vi Virkeligheden var imod den direkte aktive Frihedskamp, staar lige saa klart. (Det er uheldigt, at Frisch nu forsøger at plumre Vandene ved at anføre, at han af Ydre var for let kendelig til at kunne gaa ind i illegalt Arbejde — heroverfor er der Grund til at citere, hvad dr. phil. Lis Jacobsen skrev i et klogt og sagligt »Aabent Brev til Prof. Hartvig Frisch« i Dagbladet »Information« den 27. Aug.: »Mon Minister Døssing eller Professor Chievitz Fysiognomier var Gestapo ubekendte? Og de to Mænd gjorde dog et stort illegalt Arbejde, baade før og efter deres Fængselsophold. Nej, Aarsagen til, at De stod udenfor og Døssing og Chievitz indenfor det illegale Arbejde, det skyldes en forskellig Livsindstilling.«) Paa eet Tidspunkt under Besættelsen — og vel at mærke efter den 29. August og efter Jødeforfølgelserne — har Hartvig Frisch offentligt bekendt Kulør, det var i den berygtede Rustale i Studenterenningen den 13. November 1943, hvor han talte om »den skjulte anarkistiske Terrorisme, der nu drives herhjemme under Navn af Sabotage,« og hvor han haanligt talte om »de Herrer fra det selvbestaltede Frihedsraad«, som trængte til at lære, at man kunde opføre sig som Gentlemen. Og interessant var Konklusionen af Frisch's Tale til Studenterne, idet den mandede ud i en Appel til dem om at blive paa deres Post, thi deres Vaaben var kun »Bøgerne og Høresalene«. Det var en aaben Advarsel fra Frisch til Danmarks Studenter om ikke at deltage i nogen Form for illegalt Arbejde, at holde sig fjernt fra den Modstandsbevægelse, som, for at citere en senere Udtalelse af Hartvig Frisch, »har bidraget til at give Danmark en saa smuk Placering.«

Hartvig Frisch, som var en af de So-

cialdemokrater, der i Førkrigsaaarene klarest paaviste, at det tyske Demokratis Sammenbrud bl. a. skyldtes, at det tyske Socialdemokrati og dets ledende Mænd ikke tilstrækkeligt klart og modigt tog Kampen op mod Nazismen og de nazistiske Tilbøjeligheder, men at de var svage og eftergivende, den samme Frisch var en af »Samarbejdspolitikens« faste Støtter, og selv efter denne Politik's endelige Nederlag talte han imod Frihedsbevægelsen med Argumenter, som var særdeles velsete hos vore tyske Magthavere.

Vi havde regnet med, at Hartvig Frisch efter den 5. Maj (eller i det mindste efter Opholdet i San Francisco) vilde have begyndt at forstaa den Kamp, som han selv var saa helt ude af Føling med. Vi tog fejl. Hartvig Frisch har stadig intet som helst forstaaet. Han er ikke naaet videre i Dag, end Nimandsudvalget var i Januar 1944, da det sidestillede Mordet paa Kaj Munk med Henrettelsen af den nazistiske Stikker i Slagelse. For os andre er disse Stikkerlikvidationer nødvendige Nødværgehandlinger, som hver især reddede

mange Landsmænd fra Fængsling, Tortur og Henrettelse. Hos Hartvig Frisch er det »slet og ret Mord«.

Der er ingen Tvivl om, at Frisch i denne Sag staar ret ene blandt ansvarlige Politikere. Man kan derfor saa vidt sige, at han her har Mod til at tale Roma ret imod. Vi beklager blot, at Hartvig Frisch, dengang det kostede noget, ikke paa noget Tidspunkt talte Roma lidt imod. Der havde været Brug for Frisch dengang i Kampen mod Nazismen. Men vi ser alt-saa, at der er en Konsekvens i Hartvig Frisch's Indstilling, for saa vidt som han under og efter Besættelsen har gjort sig til Anklager over den danske Frihedsbevægelse.

Til Gengæld skal Frisch vide, at den Ungdom, som engang beundrede ham og troede i ham at se en aandelig Førerskikkelse, er blevet dybt skuffet. Det er med Sorg, vi konstaterer, at Hartvig Frisch svigtede i Kampens Aar og efter Befrielsen kaster Smuds paa de bedste, de modigste og de mest offervillige af vore Kammerater. *Elias Bredsdorff.*

Görings Vært som Frihedskæmper

Det huskes, at Herman Göring kort før Krigsudbruddet aflagde et pludseligt uofficielt Besøg i Danmark. Han kom sejlene hertil i sin Yacht, og han valgte den samme Vej gennem de danske Farvande, som senere de tyske »Kulbaade« tog, der den 9. April bragte Tropper til København.

Görings Besøg var, som sagt, uofficielt. Der var ingen offentlig Modtagelse. Ingen danske Myndigheder var forpligtet til at vise den ubudne Gæst Høflighed. Man var foruroliget ved den nazistiske Feltmarskals Paatrængenhed og anede, at det ikke betød noget godt.

Saa kom Göring til Helsingør, og her blev Modtagelsen ganske anderledes end i andre danske Byer. Helsingørs festglade Borgmester, Peder Christensen, beredte den nazistiske Minister en straalende Velkomst. Borgmester Christensens tyske Partifjæller var paa det Tidspunkt anbragt i Koncentrationslejre. Men det forhindrede ham ikke i at være en gæstfri og munter Vært for deres Bøddel. Der gik længe Ry af det Champagne-Gilde paa Marienlyst, hvortil Helsingørs socialdemokratiske Borgmester indbød Herman Göring. Den tyske Presse var naturligvis begejstret. Den danske mindre begejstret.

Peder Christensen er endnu Borgmester i Helsingør. Og fornylig havde han den Frimodighed i et Interview til »Morgenbladet« at erklære: »Jeg stod selv bag Modstandsbevægelsen heroppe som Organisorator.«

Nu har man jo hørt saa meget efter den 5. Maj. Om en mystisk »Hjernetrust«

m. m. Mennesker, der før var kendt for at være meget passive, ynder at prale med Bedrifter. Folk, der var kendt som tyskvenlige, er nu pludselig nationale. Intet forbauser. Men at Borgmester Peder Christensen ligefrem har været Frihedskæmper, at Görings champagneglade, gæstfri Vært har været Organisatoren af Modstandsbevægelsen i Helsingør, det har dog vist forbløffet en Del Mennesker.

Det viser sig desværre ogsaa at være Løgn. I en Berigtigelse erklærer A. Rohde for Frihedsraadets Lokalkomité og J. Westrup for den militære Byledelse, at »en saadan Virksomhed fra Borgmesterens Side ikke har fundet Sted, hverken indenfor de militære Grupper's Arbejde eller indenfor det øvrige illegale Arbejde under Frihedsraadets Lokalkomité.«

Man plejer at sige, at Forsigtighed er en Borgmester-Dyd. Hr. Peder Christensen har ellers altid hørt til de forsigtige, men denne Gang har han uvovet sig meget langt ud. Selv efter den 5. Maj kan man være for dristig, selvom man var forsigtig nok inden.

Nu kunde Borgmesteren i Helsingør maaske have levet stille og ubemærket og haabet, at man ikke huskede paa den lille Episode med Göring. Men i et Anfald af pludseligt og desperat Mod, der har grebet ham efter Kapitulationen, staar han frem og betegner sig selv som Frihedskæmper — ja, som »Modstandsbevægelsens Organisator«. Og derved bliver der lagt Mærke til Borgmesteren, og Folk finder paa at spørge om, hvordan det kan gaa til, at Manden stadig er Borgmester. *Kados.*

For en lille Maanedes Tid siden, da jeg opholdt mig i London, erklærede en kyndig dansk politisk Iagtager, at Englænderne havde glemte Krigen. Det har han imidlertid ogsaa selv, saa alene af den Grund skal man ikke tillægge Udtalelsen for stor Betydning.

Der er dog det Gran af Sandhed i Betragtningen, at umiddelbart efter V. E.-Dagen slog den voldsomme Koncentration om Kriganstregelsen over til en noget mere spekulativ Optagethed af Efterkrigstidens saakaldte Rekonstruktionsproblemer. Den første umiddelbare Virkning heraf var, som bekendt, Arbejderpartiets Udtræden af Samlingsregeringen. Der var Steder i Udlandet, hvor dette opfattedes som en lidt illoyal Demonstration mod »Sejrens Arkitekt«, Winston Churchill. Selv har han næppe opfattet det saaledes, og for det almindelige politiske Menneske i England var det en naturlig og logisk Følge af den ændrede Situation, der stillede Landets Styrelse overfor helt nye Opgaver.

Krigen mod Japan krævede naturligvis vedblivende store Anstrengelser, men disse gav ikke Anledning til nogen Kontrovers. Uden Hensyn til Parti vilde enhver Regering fortsætte »Arkitektens Værk«.

Derimod aabnede Freden i Europa Mulighed for at gaa i Gang med Fremtidsplanerne. Og om disse var enhver Mulighed for England udelukket. Valg maatte der til, hvis Genopbygningen skulde ske paa Grundlag af et normalt, demokratisk Samfundsliv. Og det vilde have været aldeles paradoksalt at afholde et Valg, hvorunder to diametralt

Atlee, der nu faar et haardt Job ...

modsatte Opfattelser maatte brydes, samtidig med at disse Anskuelse var broderligt forenede i en Samlingsregering.

Valgkampens noget burleske Forløb har der været skrevet tilstrækkeligt om. Mit Indtryk er, at man langt ind i de konservative Rækker var pinlig

Har England glem

AF LANDSRETSSAGFØRER PER FEDERSPIEL

berørt over den Smagløshed, den konservative Propaganda under Lord Beaverbrooks og senere Lord Margessons Ledelse lagde for Dagen.

Arbejderpartiet holdt i det store og hele sin Valgkamp paa strengt saglig Grund og lod sig ikke provokere mere end strengt nødvendigt for at give igen paa de værste konservative Beskyldninger, som f. Eks. at den fredsomme Atlee vilde indføre Gestapometoder i England.

Nu skal man imidlertid ikke lægge for megen Vægt paa, hvad der skete under Valgkampen. Disse tilsyneladende voldsomme Hanekampe hører sig nu engang til paa samme Maade som Høstgilde her i Landet. Men de imponerer Vælgerne lige saa lidt som Aviserens Propaganda. Det er langt vægtigere Aarsager, der bestemmer den engelske Vælgerhærs Svingninger. Man kan vist bedst udtrykke den engelske Vælgers Opfattelse af sin Mission ved Stemmeurnen saaledes, at han ikke stemmer paa et Parti som saadant, *men for eller imod en formuleret Politik*. Det er denne sunde politiske Opfattelse, der har bevirket, at Englands politiske Liv nu staar klart delt i to Lejre: Højre og Venstre, og at Midterpartierne er, om ikke udslettet, saa dog reduceret til noget politisk betydningsløst.

Jeg fik denne Opfattelse af Englænderens politiske Handlingsmotiv bekræftet den Dag, Valgresultatet bekendtgjordes. Jeg befandt mig ved denne Lejlighed i det liberale Partis Højborg, the Reform Club. Efterhaanden som Resultaterne indløb og blev scoret paa Tavlerne blev det indlysende, at Arbejderpartiet maatte faa absolut Flertal, og at det liberale Par-

ti faktisk vilde ophøre at eksistere som politisk Faktor i Parlamentet. Man kunde vel ikke have fortænkt den liberale Forsamling i at hænge lidt med Næbet af Skuffelse over disse sørgmodige Fremtidsudsigter. Men der var ikke Antydning af Misfornøjelse. Tværtimod. Man havde været imod de Kon-

servative, og de blev slaaet. Det var det vigtigste. Man maatte mindes den gamle Historie om Bonden, der blev spurgt om sin politiske Overbevisning, og svarede: Jeg er imod Regeringen.

Man skal være varsom med at spaa om politiske Partiers Fremtid. Men der er noget, der tyder paa, at det liberale Parti nu efterhaanden vil forsvinde. Ganske vist mønstrede det over 3 Millioner Stemmer, men under den gældende Valgordning, som næppe vil kunne ændres, er dets Mission endt. I Konkurrencen med Arbejderpartiet om Pladsen som Konservatismens Fjende er det bukket under, og herefter har det ingen Opgave i det parlamentariske System, saaledes som dette har fundet sin Form i England. Det er paa sin Vis Synd, for det lille Parti rummede mere politisk Talent end de øvrige Partier tilsammen. Der er dog al mulig Grund til at vente, at dette Talent, der er politisk i klassisk Forstand og ikke partipolitisk, før eller senere vil finde sig tilrette i den ene eller den anden af de to nu saa klart markerede Lejre.

Dertil kommer, at Arbejderpartiet er undergaaet en kraftig Forvandling. Af Partiets Parlamentsmedlemmer stammer kun et Mindretal fra Arbejderklassen eller Fagforeningerne. Størstedelen tilhører de liberale Erhverv, den akademiske Verden, Etaterne og Handelsstanden. Dette afspejler jo forsaavidt kun en Udvikling, der behersker ogsaa de øvrige europæiske Socialdemokratier. Men interessant er det, at Partiet i stigende Grad synes at ville frigøre sig for enhver Afhængighed af Fagorganisationerne.

Der er næppe Tvivl om, at Arbejderregeringen, hvis man altsaa kan

London efter Freden: Blitz og V-Bomber har været haarde mod den engelske Hovedstad.

kalde den saadan, anser sin socialistiske Opgave som begrænset til Valgprogrammets Løft om Nationalisering af Bank of England, Kulindustrien, Jernbanerne og Jern- og Staalindustrien; den almindelige Opfattelse er, at man næppe naar længere end til Kulindustrien, hvor en hurtig Indskriden, hvad vi jo herhjemme har særlige Forudsætninger for at indse, er yderst paakrævet. De øvrige rent administrative Opgaver er for kolossale til, at man kan indlade sig paa Eksperimenter, som kan vente. Der skal bygges 8 Millioner Boliger og andre Huse, hvoraf de 4 Millioner er ubetinget nødvendige straks. Landets uhyre Investeringer og Tilgodehavender i Udlandet er i Krigens Løb opbrugte eller i bedste Fald indefrosne, og Gælden saavel til Amerika som til Landets Borgere nærmer sig det astronomiske, nærmere betegnet ca. 3 Gange Nationalindkomsten. Til Sammenligning tjener, at vor Statsgæld (inclusive Nationalbankens Tilgodehavender i Tyskland) næppe overstiger een Gang Nationalindkomsten. Det imponerende Administrationsmaskineri, der med forbløffende Præcision har betjent den virkelige totalitære Krigsindsats skal afvikles. Millioner af Soldater skal hjemsendes og skaffes Erhverv. Industrien skal omstilles fra Krigs-

produktion. Den udenlandske Handel skal i Gang. Men for at vende tilbage til Udgangspunktet: Vil England under Trykket af disse uhyre indre Opgaver glemme Krigen og dens Lære. Jeg vil vove at paastaa, at det ikke er sandsynligt. Det er muligt, at den Broderskabets Aand, der ombølgede Forholdet mellem England og de europæiske Modstandsbevægelser, efterhaanden vil blive afløst af en vis barskere Luft. Men det har sine gode Grunde. For det første blev der straks efter Kapitulationen fra alle Kanter af Europa fremsat ganske ufremkommelige Krav til Englands Ydeevne. Muligvis skyldtes det Uvidenhed, at man i de besatte Lande troede, England flød af Mælk og Honning. Medens Sandheden var den, at man havde administreret Befolkningens Behov ned til et Minimum og begrænset Forsyningerne hertil til Fordel for Krigsindsatsen. Der er simpelthen ikke noget at give væk af, og det varer et Stykke Tid, før dette Forhold kan ændres gennem Handelens og Industriens Omstilling til Fredsproduktion. For det andet har Englænderne i forskellige af de tidligere tysk-besatte Lande høstet bitre Erfaringer med Hensyn til Gennemførelsen af deres sidste Krigsmaal: Uskadeliggørelsen og Afstraffelsen af de nazistiske Krigsforbrydere. Mange Steder har det ikke været muligt at faa

Landets egen Justitsmyndigheder til at bistaa Befrielseshæren med Efterforskningsarbejdet og Fremskaffelsen af de fornødne Oplysninger. Dette er saa meget mere forbløffende, som man i de paagældende Lande har et direkte Regnskab at gøre op med Krigsforbryderne, medens England dog ikke selv har været hærget af Gestapo, Rigskommissariater og lignende.

Der er i meget vide Kredse af Englands Befolkning et ubønhørligt Krav om hurtig og effektiv Afstraffelse af Krigsforbrydere i alle Lande. Og det er mit bestemte Indtryk, at dette Krav ikke bunder i en Hævnfølelse, motive ret ved de mange Huller i Londons Husrækker, og hvad disse repræsenterer af Tab og Lidelser, men i en oprindelig Trang til — ogsaa ad Rettens Vej — at bidrage til Oprettelsen af et effektivt Sikkerhedssystem i Europa.

Herhjemme bør vi ikke undervurdere Betydningen af at medvirke ved den fælles Gennemførelse af dette allierede Krigsmaal. Vi har her en Lejlighed til at tjene saavel en national som en fælles europæisk Interesse ved at yde en virkelig Indsats i Krigens Efterspil. Løsningen af denne Opgave vil bidrage til vor Prestige, som efterhaanden er den eneste Reserve, vi kan mobilisere. Men rigtig udnyttet kan den være Guld værd.

BREVE TIL F.D.

Uafhængighed og Partitvang

I F.D. nr. 15 (17.8.) slås der i lederen »En folkedemokratisk Blok« til lyd for dannelse af, hvad man på dansk måtte kalde et *Samvirke for Folkestyre* (»demokratisk« betyder ordret »for folkestyre«, så »folkedemokratisk« er dobbelt konfekt!) Og hvorfor bruge det franske *bloc*, når man har det fortrinlige danske ord *Samvirke*?).

Lederen henvender sig — man kan vist sige: i særlig grad — til de »politisk Hjemløse«, der indbydes til at tage plads i blokken. Det må måske derfor være mig tilladt som en af disse hjemløse at knytte nogle bemærkninger til blokforslaget. Dette ægger til en række spørgsmål.

I artiklen forklares det med mange ord, hvorledes blokken skal opbygges, men det er som om den konkrete mening bliver borte mellem ordene. Jeg må have lov til at anføre den sætning, der fyldigst giver oplysning om det påtænkte *Samvirke*; sætningen er lang (halvfemsindstyve ord) og må læses med eftertanke. Den lyder:

(a) »En saadan bred folkedemokratisk Blok, byggedes paa bestaaende Partier, paa Foreninger, paa store faglige Organisationer, paa Modstandsbevægelsens Grupper, paa Enkeltpersoner, paa de bedste Kræfter i Landets politiske og økonomiske Liv, — —*)

Man forstår jo heraf, at »Blokken« vil vælge sig et godt byggegrundlag, men iøvrigt fristes man til at sætte spørgsmålstegn ved hvert eneste led. Hvad er bestående »folkedemokratiske« partier? Er der overhovedet noget parti — fra det kommunistiske parti til det konservative Folkeparti — som F.D. tør stemple som modstander af folkestyre? Men hvis talen er om alle partier, mon så ikke et *Samvirke* vil blive temmelig vanskeligt? — Det vilde også være af interesse at vide, hvilke »Foreninger« der tænkes på, hvilke »faglige Organisationer« og hvilke »Enkeltpersoner«, men navnlig er det af interesse at få præciseret, hvad der menes med de »bedste« politiske og økonomiske kræfter. *Hvem* er det egentlig, man vil henvende sig til?

Sætningen fortsætter: det skulde være

(b) »en Blok, som tog haandfast paa Udrejsningen og de brændende økonomiske og sociale Problemer, en folkedemokratisk Blok, hvori de forskellige progressive Anskuelse var ligeligt repræsenteret — —«

ak, hvem der nu vidste, hvad der sigtes til med de »forskellige progressive Anskuelse«, som skal repræsenteres ligeligt! Er det kommunistiske, socialdemokratiske og radikale? De to første har jo nu et rent statsocialistisk program, det sidste et privatøkonomisk, der ikke er let at skelne fra Venstres og det konservative Folkepartis. Hvorledes skal de forskellige anskuelse bærere med nogen udsigt til slagkraft — og det er dog det, det kommer an på — kunne virke i fællesskab?

Må jeg ikke samtidig spørge: hvad er egentlig »progressive Anskuelse«, »progressiv Politik«? Skjuler det lærde fremmedord »progressiv« andet og mere end det danske ord »fremskridts«, altså: den politik, de

kræfter, de ansuelse, som virker for fremskridt? Og hvilket dansk parti eller hvilken dansk politiker er ikke tilhænger af fremskridt! Eller ligger der i ordet en bestemt politisk begrænsning og da hvilken? Sætningen fortsætter: blokken skulde være en sådan

(c) »hvor det gjaldt om *simpelthen* at faa de bedste Mænd og Kvinder ind paa Rigsdagen«*)

»simpelthen — de bedste«. Mon det er så simpelt? Hvem bestemmer, hvem der er »de bedste«? Har den anonyme Hvem magt og myndighed til at føre de udvalgte ind i Danmarks Rigsdag?

Sætningen slutter håbefuldt: en sådan blok

(d) »skulde kunne forene de »politisk hjemløse« med dem som allerede har fundet deres Tilknytning til et politisk Partil.«*)

Det var ikke så lidt. — Som »politisk hjemløs« må man med levende interesse — men desværre ikke uden skepsis — imødesæ danneisen af en sådan blok, der, som det hedder i slutningen af lederen, »i den nærmeste Fremtid« skulde tilvejebringe en »Samling om en progressiv Politik, som er praktisk gennemførlig.« Man spørger atter: Hvad for en politik? og hvem skal gennemføre den?

Trods de mange dunkle punkter skulde jeg tro, at blokkens virkelige formål skal være det at sætte frihedsbevægelsens mænd (og kvinder) ind i Rigsdagens forskellige partier. Hermed stemmer forlydender om, at følgende medlemmer af frihedsrådet vil lade sig opstille som partikandidater: professor Husfeldt og minister Frode Jakobsen som socialdemokratiets kandidater, professor Chievitz som konservativ og professor Mogens Fog som kommunistisk kandidat. Et morgenblad udtrykte i den anledning det fromme ønske, at »Frihedsraadsmedlemmerne vil vise sig i Stand til at præge Partierne Politik.« — »Ja,« vil skeptikerne sukke: »ligesom de har præget ministeriets!«

Man skulde tro, at de måneder frihedsbevægelsens mænd har siddet ved statens ror sammen med de gamle partipolitikere, måtte have vist dem, at det ikke er som enkeltpersoner i *Samvirke* med denne »bloc«, der kan gennemføres resultater. Går bevægelsens bedste mænd ind i de gamle partier, må man frygte, at selv de stærkeste bliver svage. Thi som jeg sagde sidst: den der står alene er stærk, men den der står alene i et parti er ikke stærk. Havde de mænd, der med så enestående tillid fra det danske folk førte landet gennem besættelsens tungeste tid, samlet sig til en politisk gruppe med det formål at gennemføre rene linjer indenfor dansk politik og administration, vilde de have kunnet virke med u hæmmet kraft. Går de ind i partierne vil deres kraft blive svækket af hensynet til deres partifællers fortid — ligesom »politikernes« er svækkede af hensynet til deres egen fortid. Ak og vel!

Det er blevet sagt, at frihedsbevægelsens mænd fælles kun har en negativ politik: udrejsningen, medens de i den positive politik: samfundets fremtidige indretning, står hver i sin lejr; de skulde derfor være uegnede til at danne et enhedsparti. Denne opfattelse er bundfalsk. *Ingen del af Danmarks politik er mere positiv, mere opbyggende for landets og folkets fremtid end den, hvis*

mål er: at skære råddenskaben bort. Hvis frihedsførerne står samlede om dette program, *uafhængige* af partihensyn, vil det ikke svække men styrke deres position, at de i økonomiske og religiøse spørgsmål som frie mænd bevarer hver sit standpunkt. De vil derved vise vejen frem på et punkt, der er lige så vigtigt som den nationale udrejsning: — ophævelse af partikorruption. *Indenfor* de gamle partier vil deres handlekraft derimod blive bundet og bastet af et partiregime, hvis ønske er: ikke at klarlægge sandheden, men at tilsløre den.

22. 8. 1945.

Lis Jacobsen.

Pastor Amby og

Værnemagerloven

I Folketingets Møde den 24. August citerer Pastor Amby med »alle Tegn paa Afsky« min Udtalelse om, at »jeg forstaar overhovedet ikke, hvad Politikerne paa Rigsdagen kan have imod den Lovgivning, Frihedsbevægelsen ønsker.....«

Udtalelsen afsluttede et Interview, som *Morgenbladet* havde anmodet mig om. Nu er jeg ikke Medlem af *Dansk Samling* og læser ikke *Morgenbladet* regelmæssigt, saa min Udtalelse grunder sig ikke paa Læsningen af *Dansk Samlings Organ*, men maa staa helt for min egen Regning.

Ved min Udtalelse sigtede jeg til, at man fra Frihedsbevægelsens Side paa forskellige Maader har forsøgt at faa udformet Værnemagerloven paa en væsentlig anden Maade end den, Politikerne paa Rigsdagen gaar ind for. Det er jo Pastor Amby bekendt, at *Frit Danmark* og *Ringens Ingeniørgrupper* har fremsat en lang saglig Betænkning, som den 23. ds. blev overgivet til Folketingsudvalget, men som kun i meget ringe Grad er fulgt, hvilket jo ogsaa gælder for Frihedsbevægelsens tidligere Forslag til Værnemagerlov. Dette burde Pastor Amby maaske have omtalt i Rigsdagen, inden han citerede mine Udtalelser.

Iøvrigt bemærkes, at Politikerne paa Rigsdagen jo formentlig i Dag ikke kan siges at være en fuldgyldig Repræsentation for den danske Befolkning. Det kommende Valg vil vise det.

Den 25. Aug. 1945.

Chr. Ostenfeld,
Dr. techn.

*) fremhævelserne er mine.

KAMPEN HAR SKIFTET KARAKTER

Naziterroren er allerede ved at blive Historie. Sværdtid er endt, det er Plovtid paany, og Danmark arbejder (eller strejker!) sig ind i den normale Dagligdag igen, efter at hine skønne Majdages umiddelbare Jubel har fortaget sig.

Og nu sidder man her ved Skrivebordet — 19 Aar gammel og tidligere »illegal« — og prøver at gøre Status. 19 Aar, javel, men selv om Ens Livserfaring og politiske Skoling saaledes ikke kan imponere, er det nok alligevel paa sin Plads at faa lidt Samling paa de sidste Maaneders forvirrende Mængder af Indtryk, at gøre op med sig selv, hvad *den* Bitterhed og Forstemthed egentlig skyldes, som præger En i Dag.

Den 5. Maj. Der var først travle Døgn med Staalhjem og Skydevaaben, Vagttjeneste 16 Timer ud af 24. Men det var temmelig hurtigt forbi, og man gled ind i sit gamle Job igen. Sindet var endnu opstemt, den dejligste Fornemmelse af *Frihed* gjorde En ør og overmodig, men en mærkværdig Følelse af, at der »manglede noget« sad samtidig endnu i Kroppen, et Savn man ikke rigtig kunde gøre sig bevidst, ligesom naar man har glemt at komme engelsk Sauce paa Bøffen. Det var simpelthen *Illegaliteten*, man manglede!

Saa stærkt var dette vedvarende Nervepres, denne bestandige Spænding gaaet En i Blodet! Det var ligefrem blevet noget af Ens Tilværelse.

Med en vis eftertænkning Forbløffelse konstaterede man i Befrielsens første Uger, at der var Øjeblikke, hvor man faktisk *længtes* efter igen at lugte til noget »illegalt«. Man erindrede sig med en Smule Vemod de utallige Episoder . . . Vaa-bendemonstrationerne sammen med Gruppen, saa trofaste Kammerater som findes paa denne Jord . . . forventningsfulde Minutter, naar man sad og lyttede til Særmeldingen fra London . . . den hostende Lyd fra Duplikatoren, som spyede tryksværteduftende Blade ud i et Lokale faa Meter fra nogle Værelser, hvor en Del tyske Soldater holdt til . . . og den store Sabotage, som desværre mislykkedes, en ulidelig Spænding og en hæsblæsende Flugt ud over Engene, den rørende Hjælpsomhed hos nogle vildtfremmede Damer i et ukendt Hus — ja, de danske Kvinder har vist aldrig faaet den Tak og den Ros, som de ærligt har fortjent for den uvurderlige først og fremmest aandelige, men ogsaa praktiske Støtte, som de gav Frihedskampens Mænd . . .

Der er lidt Vemod, fordi de Dage og Nætter udløste saa megen Opofrelse og

Det er en ung 19-aarig Journalist, *Verner Jespersen*, Silkeborg, som har skrevet denne Artikel. Han betegner den som et Forsøg paa »at vurdere det danske Folks Stilling nu, flere Maaneder efter Befrielsen, ud fra de Forventninger til Efterkrigstidens Danmark, som i den underjordiske Kamp ildnede os til at gøre vort yderste«.

saa prægtigt et Kammeratskab. *Selvfølgelig* skal disse spændende, alt for spændende Tider ikke ønskes tilbage. Men alligevel sad altsaa i nogen Tid stadig denne Trang til Aktivitet i Brystet paa En.

For det maa man klare sig: Ingen gaar ud af Frihedskampen uden at være aandeligt mærket af dens haarde Metoder. Det er derfor forstaaeligt, naar Frihedskæmpere i nogle Tilfælde efter den 5. Maj har begaaet Handlinger, som ikke ligger paa Linie med de Retsprincipper, for hvilke de samme Mennesker kæmpede *inden* V-Dag. De paagældende Begivenheder er beklagelige, javel, men — som sagt — ogsaa forstaaelige, naar man betænker Modstandsbevægelsens Karakter. Dens Folk meldte sig i den ene Hensigt: At slaas med Tyskerne — og de blev indrulleret i Grupperne, dersom de kunde bruges i Kampen og iøvrigt havde en uangribelig national Indstilling. Naturligvis var der ogsaa uheldige Elementer iblandt. Det kunde ikke undgaas. Men dette, at Modstandsbevægelsen var effektiv i Kampen mod Fjenden, var jo ingen Garanti for, at den enkelte Frihedskæmper vilde egne sig til at udføre de Opgaver, der *blev ham paalagt* efter 5. Maj — Opgaver, til hvis Løsning almindeligvis anvendes Elitesoldater eller omhyggeligt udvalgte og grundigt uddannede Politifolk, og hvor Kravene til Mandskabet maa være af en anden Art end dette, om hver enkelt kan slaas med Tyskere.

I Stedet for at rase over de Tilfælde, hvor Frihedskæmperne har optraadt uheldigt, burde Folk hellere glæde sig over, at der ikke er sket *flere* af den Slags Episoder. Hvilket ikke skal forstaaes saaledes, at der bør ses igennem Fingre med disse Hændelser, eller at Frihedsbevægelsen ikke bør kunne kritiseres — tværtimod! En af dens største Fejltagelser er saaledes, at der er taget Folk ind i Styrkerne efter den 4. Maj.

Men det, der harmer En saa voldsomt,

er *Usagligheden* i de fleste af de Angreb, ofte af en helt hysterisk Art, som Folk nu retter mod »Fritidskæmperiet«. Man væmmes ved den Smaalighed og Kortsynetthed, der lægges for Dagen. Og man tænker tilbage paa den underjordiske Kamp. Hundreder af Danske gav deres Liv og Sundhed og Førlighed, og Tusinder satte de samme store Værdier paa Spil under Bekæmpelsen af Nazismen. Men det gjaldt for de fleste af dem ikke alene om at tilintetgøre et System og en Besættelsesmagt. De drømte ogsaa om den nye og bedre Verden, det nye og bedre Danmark, der skulde komme, og som mange af dem med deres Liv betalte forud paa.

Hvordan hædrer da det danske Folk Mindet om Frihedskampens faldne og Drømmene om Fremtidens genfødte Danmark — de Drømme, som de døde for?

Ved i Løbet af nogle Maaneder omtrent fuldstændig at have kastet Enigheden og Kampaanden fra Besættelsen bort til Fordele for en Skuleriets og Skumleriets og Selvforherligelsens Egoisme. Ved at give dræbte Sabotører storstilede Begravelser og Mindestene og sentimentale Omtale for i næste Aandedrag at rakke ned paa de samme dræbte Sabotørers Gruppekammerater, fordi disse endnu i Dag gaar omkring med Frihedskæmperarmbind. *Deres* Indsats har dog ofte været nøjagtig lige saa stor som de dræbtes. Ved ustandselig at vade rundt i de samme usle, lokale, selvforherligende Tankegange i Stedet for at rive de aandelige Mørklægningsgardiner ned og erkende, at der findes en Verden paa den anden Side Naboens Plankeværk. Med Beskæmmelse maa man konstatere, at for os Danske sluttede Krigen den 4. Maj. Vi har endnu ikke opdaget, at »Verden er een«, som Wendell Willkie udtrykte det. I Stedet banded vi over, at visse fordømte Englændere ikke omgaaende skaffer os nogle Varer, og »hvorfor F . . . . kan de Tøse da ikke holde sig fra Englænderne, jeg kan s'gu ikke se, det var værre at gaa med Tyskere, end det nu er at gaa med Englændere.« Og efter at have afliret denne Salve, trasker Hr. Dansker hen og tigger Cigaretter hos de engelske Soldater.

Vi taler og skriver ustandseligt om »vore allierede«. Undertegnede har for-gæves søgt at finde ud af, hvori vor Indsats for den allierede Sag bestaar og har ikke kunnet finde andet end dette, at vi mente os berettiget til at skælde Englænderne Krukken fuld, fordi de var saa ufor-skammede kun at ville betale os samme Priser for vore Landbrugsprodukter, som

Dominions faar, og slet ikke de Priser, som Tyskerne betalte os med Nationalbankens Penge.

Og Frihedsbevægelsen? Den er for Øjeblikket i Hurtigløb bort fra sig selv. Udrensning. Dette Ord er blevet et mystisk, alt-betvingende »Sesam, luk dig op« for alt for mange Frihedskæmpere, som derved er paa Vej til i Realiteten at blive Frihedsbekæmpere. Man kræver Udrensning her og Udrensning dér, og det er meget godt altsammen, saa sandt som Udrensning er en Nødvendighed, men det er *ikke nok*. Tilsyneladende er det undgaaet alt for mange Modstandsfolks Opmærksomhed, at Kampen mod Nazismen helt har skiftet Karakter. Nu skal der sættes noget positivt i Stedet for Bombesprængningerne. Løsenet skal være Opbygning, ikke Destruktion. Og Udrensning har ikke noget med Opbygning at gøre. Udrensning danner kun det Grundlag, hvorpaa et sundere Demokrati kan skabes. Men dette sundere Demokrati skabes *ikke*, blot vi kræver Udrensning, om det saa skal være paa Maanen. Kravet til Frihedsbevægelsen drejer sig ikke mere om Sprængstof og Maskinpistoler, men om at gaa forrest i Arbejdet for at lære hver enkelt at forstaa sine *Forpligtelser* — overfor Samfundet, overfor Folk og Fædreland, overfor Demokratiet og dets Idealer — dog i første Række hver enkelt Forpligtelse overfor det menneskelige Fællesskab.

Her har Frihedsbevægelsen svigtet sin Opgave. Netop nu, hvor det gælder om paa Forhaand at afparere en kommende Nazisme, stirrer Modstandsbevægelsen sig blind paa Ordet »Udrensning«, alt imedens Solidariteten i det danske Folk svinder bort. Dette er maaske i Dag den største Katastrofe for os. Under Besættelsen lærte vi, at du og jeg og Hansen og Larsen, at vi *alle* laa under for den samme Skæbne. Det fostrede Fællesskabsfølelse og Sammenhold. Og det er dog det eneste Værn, vi har imod en ny Krig, som vil være ensbetydende med Civilisationens Undergang.

Nej, det er ikke gjort med Udrensning. Den aktive, fremadskuende Indsats er lige saa fornøden nu som før, Indsatsen for at give dansk Demokrati den Mandighed, Karskhed og først og sidst *Redelighed*, som desværre langtfra har været stærkt nok repræsenteret i vort politiske Liv. Vi ser det jo i disse Maaneder, hvorledes man i partipolitiske Taler og i den partipolitiske Presse Gang paa Gang med sand Virtuositet stiller Tingene paa Hovedet, naar Besættelsestidens Problemer debatteres — og hvorledes man fra partipolitisk Side ved idelige snedige Bagholdsangreb søger at mistænkeliggøre Modstandsbevægelsen.

Man prøver at gøre Regnskabet op. Det er en vanskelig Opgave. Medens Tanker-

Værnemagerloven

*Afdelingschef i Udenrigsministeriet
M. A. Wassard har sendt F. D. et
Indlæg, hvorefter vi bringer følgende:*

1. Under Overskriften »Værnemagerloven« indeholdtes i »Frit Danmark« Nr. 14 for 10. Aug. 1945 en Artikel, hvori bl. a. udtales:

»Fra Partiernes Side er der nu i sidste Øjeblik rejst yderligere Vanskeligheder, idet der nu pludselig fremsættes Krav om, at kun økonomiske Sanktioner maa bringes til Anvendelse. Men ikke, naar der foreligger Opfordringer.

Uanset, at det under hele Besættelsen har været en offentlig Hemmelighed, at en saadan Opfordring kunde enhver, der ønskede det, faa hos Hr. Wassard i Udenrigsministeriet.«

Denne Oplysning om mit — og hermed Udenrigsministeriets — Forhold overfor Virksomheder, der har udført Arbejde for tysk Regning, er ikke blot fuldkommen usandfærdig, men giver Udtryk for en Holdning, der er ganske den modsatte af, hvad der har været Tilfældet.

2. Da Tyskerne kort Tid efter den 9. April havde sluttet Aftaler med danske Virksomheder om Industri- og Entreprenørarbejder, satte man fra det danske Regeringsudvalg — for hvilket jeg siden 1938 har været Formand — alle Kræfter ind paa at bremse og begrænse disse Foretagender. Den eneste Vej, Udenrigsministeriet kunde gaa for at opnaa dette, var at rejse Krav om Anmeldelse af og Priskontrol med Arbejder for tysk Regning...

Det Kontrolorgan, det lykkedes at gennemføre, var »Udvalget for ekstraordinære Arbejder for tysk Regning m. v.«, der som udøvende Organ fik Udenrigsministeriets Kommitterede i Industrisager. For dette Udvalg har jeg haft den Ære at være Formand. At give en Redegørelse for Udvalgets Arbejder tillader Pladsen ikke, men der vil om kort Tid blive udsendt

ne flyver og fæstner sig snart ved en Skimmel- og snart ved en Rustplet paa det blanke danske Vaabenskjold fra 5. Maj, fyldes Sindet af Forstemthed og Bitterhed. Hvad blev der af de skønne Drømme fra Frihedskampens Tid? Hvad vilde de sige, de mange der døde, om de kunde færdes iblandt os i Dag?

Som Christmas Møller har sagt det: »Vi er alle under Anklage.« Enhver af os har sit Ansvar for Danmarks Situation i Dag. Dette er Sandheden. Baade du og jeg er under Anklage. De, der kan anklages for noget kriminelt, maa straffes, men det kan alle vi andre ikke leve højt paa. Vi maa hver især klare os vore Forpligtelser og gøre vort bedste for at opfylde dem. Det er Dommen og Haabet for os i Dag. Vi har mistet den nationale og menneskelige Solidaritetsfølelse, og den maa vi genvinde igen — ellers banes Vejen for en ny, en *dansk Nazisme*.

Verner Jespersen.

en Virksomhedsberetning fra Udvalget, som iøvrigt blev ophævet med Udgangen af August Maaned. Her er der kun Grund til at fremhæve, at de danske Kontrolforholdsreglers præventive Virkning hurtigt blev godtgjort ved, at Udenrigsministeriet stadig modtog Klager fra den tyske Regering over den oprettede Kontrolinstans, og at Tyskerne Gang paa Gang forlangte Udenrigsministeriets Kommitterede i Industrisager afløst af en Person, der havde mere Forstaaelse for tyske Synspunkter...

At hverken jeg eller nogen anden, der gennem Krigsaarene deltog i denne daglige og yderst pinagtige Strid for at holde Omfanget af de tyske Arbejder nede, afgav Opfordringer eller Tilskyndelser i modsat Retning, er en Selvfølge. Det forekom, at Virksomheder har forsøgt at unddrage sig dansk Priskontrol ved at meddele »Rüstungsstab« eller andre tyske Myndigheder, at Udvalget havde nedsat deres Fortjeneste saa meget, at de med Beklagelse maatte annullere Ordren. Det er endvidere inden August 1943 forekommet, at der til Udenrigsministeriet eller til Udvalget er rettet Forespørgsel om, hvorvidt det var i Overensstemmelse med den danske Regerings Politik, at der udførtes Arbejder for tysk Regning, forudsat at Virksomhederne underkastede sig de danske Kontrolbestemmelser; hverken Ministeriets Embedsmænd eller Udvalget havde Ret til at besvare en saadan Forespørgsel benægtende.

3. Det var Udvalget, der under Besættelsens første Aar ene maatte føre Kampen mod »Værnemagerne«, og det var derfor naturligt, at Udvalget stadig overvejede, hvorledes man kunde sikre sig Materiale, paa Grundlag af hvilket man efter Krigen kunde komme saadanne Firmaer til Livs.

Allerede ca. et Aar før det tyske Sammenbrud begyndte jeg sammen med Udenrigsministeriets Kommitterede i Industrisager at udarbejde Forslag til en Lov om Revision af Regnskaberne for alle Firmaer, der havde haft Arbejde for tysk Regning, idet det stod os klart, at den Kontrol, der havde kunnet gennemføres under Besættelsen paa flere Punkter var ufuldstændig. Med Resultaterne af en saadan Revision ihænde haves et Grundlag for Bedømmelse af, om en Virksomhed har vist den Tilbageholdenhed, som enhver dansk Virksomhed, der under Besættelsen holdt sig i Forbindelse med de danske Myndigheder og de danske Erhvervsorganisationer, ikke kunde undgaa at vide var i dansk Interesse og i Overensstemmelse med de danske Myndigheders Ønske.

København, den 15. August 1945.

M. A. Wassard.

I Hr. Wassards Redegørelse hefter man sig især ved:

»Det er endvidere inden August 1943 forekommet, at der til Udenrigsministeriet eller til Udvalget er rettet Forespørgsel om, hvorvidt det var i Overensstemmelse med den danske Regerings Politik, at der udførtes Arbejde for tysk Regning, forudsat at Virksomhederne underkastede sig de danske Kontrolbestemmelser; hverken Ministeriets Embedsmænd eller Udvalget havde Ret til at besvare en saadan Forespørgsel benægtende.«

Heri siges kort, at Opfordringer i Form af Svar paa behændigt formulerede Forespørgsler har været givet.

Det er forargeligt, at saadanne Opfordringer hentet hos en Myndighed i en Tvangesituation, nu kan benyttes til Nedsættelse eller Fritagelse for Strafansvar.

Red.

SKÆRINGS-DAGEN MELLEM GODT OG ONDT

Ugens Bidstrup

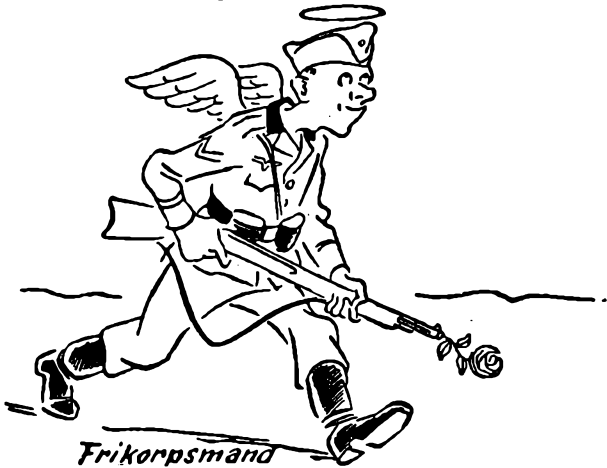
Før d. 29 Aug.

Feltmadras.

Værnemager

Frikorpsmand

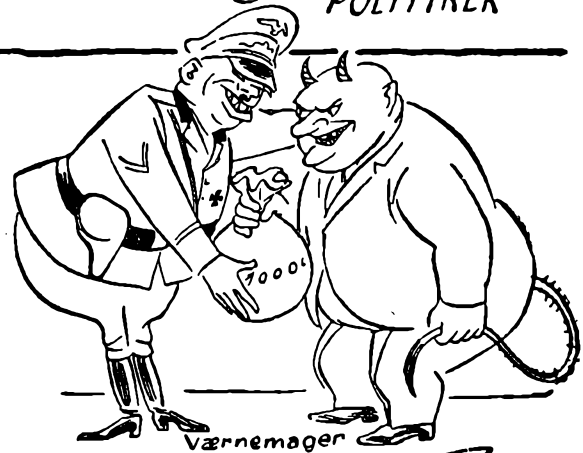

POLITIKER

Efter d. 29 Aug.

Feltmadras

Værnemager

Frikorpsmand

POLITIKER

And.

KINAS FREMTID (fortsat fra Side 2)

af med Sejren. Ingen af Parterne har ydet nogen synderlig positiv Indsats. Størst Gny har der naturligvis staaet om Chunking-Hærenes Operationer som Følge af, at Afgørelserne paa disse Fronter var de vigtigste, men det kan ikke nægtes, at Chiang-Kai-Sheks Tropper i mange Henseender har svigtet. De har gennem hele Krigen været Japanerne talmæssigt stærkt overlegne, og de har stadig modtaget ikke ubetydelige Forsyninger af Krigsmateriel fra de angelsachsiske Lande, men ikke desto mindre har de aldrig været i Stand til at rette noget afgørende Slag mod Fjenden. Aarsagen hertil har især været, at den kinesiske Krigsproduktion totalt har svigtet som Følge af en Beskatningspolitik, der favoriserede Godsejerne paa Industriens Bekostning, men ved Siden heraf har daarlig Moral i Chunking-Hærene spillet afgørende ind. I talrige Tilfælde er hele Arméer forsvundet som Dug for Solen enten paa Grund af Splid mellem Generalerne eller som Følge af, at en japansk Offensiv truede Militærets »civile« og økonomiske Interesser.

De kommunistiske Hære mod Nord har haft det betydelig mindre besværligt med Japanerne end Chiang-Kai-Shek. Ganske vist prædikede Tokio Korstog mod Bolsjevismen, men i Realiteten var det ikke de fattige Distrikter i Nordkina, men derimod de rige Kystdistrikter, der var Maalet for deres Aggression. Følgelig slap Mao Thesung (ogsaa kaldet den kommunistiske Napoleon) og Chutek for det værste japanske Tryk og har i alt væsentligt kunnet holde deres Forsvarslinier til Trods for en meget ringe Vaabenforsyning. De har desuden ved Partisan-krig i de japanske Distrikter mod Nord voldt Fjenden anselig Skade.

Territorielt er Kina saaledes ved Japans Kapitulation delt op i tre store Omraader. Mod Syd og Vest hersker Kuomintang med Tyngdepunkt i den store Provins Szechwan, hvis Hovedstad Chunking har givet Regimet Navn. Og de vældige Omraader Sikiang og Yunnan hører klart til denne Blok paa mere end 60 Millioner Mennesker. Desuden behersker Centralregeringen helt eller delvis Landet Syd for Yangtsekiang

OMKRING DOMMERKRISEN

Af Overlæge Hj. Kærn, Fredericia

Professor Hurvitz og Statsadvokat Carl Madsens Artikler i Politiken for et Par Uger siden har vakt stor Opmærksomhed. Den Mistillid til Dommerstanden, som nu kommer til Orde, er ikke nogen pludselig opbrusende »Mistænkeliggørelse af Dommerstanden«, men Følgerne af Retsvæsenets Sammenbrud under Besættelsen.

Det var ikke alene Domstolene, der svigtede, men Retsmaskineriet som Helhed. Særlig 2 Mænd, Justitsminister Thune Jacobsen og Højesteretspræsident Troels G. Jørgensen, har Ansvaret for denne ulykkelige Udvikling. Det var naturligvis først og fremmest Brudene paa Grundlov og Retsplejelov, som skabte Harme og Mistillid, men

frem til det kinesiske Hav. Kommunisterne derimod har deres Hovedtilholdssted i Provinserne Shensi, Shansi og Kansu i Nordkina, vest for Peking. Hele det mellemliggende og i økonomisk Henseende afgørende Plateau langs Yangtsefloden og umiddelbart nord for den har været i japanske Hænder og falder ikke klart ind under hverken Kuomintangs eller Kommunisternes Sfære.

Det er dette sidstnævnte Omraade, der nu skal rømmes af de japanske Imperialister. Det vil blive afgørende for Kinas Fremtid, i hvis Hænder disse Egne falder. Uden Tvivl vil Japanerne før »Afrejsen« gøre deres yderste for at komplicere Situationen saa meget som muligt og lægge op til en langvarig Borgerkrig i Kina, saa de bedst mulige Betingelser for et snarligt og vellykket come-back for Japanerne kan være til Stede. Følgelig synes det givet, at en væbnet Konflikt i »Verdens fjerde Stormagt« er uundgaaelig, og antagelig vil det kinesiske Problem meget snart blive et af Verdenspolitikens mest brændende. Thi Opgøret vil ikke alene blive internt kinesisk. De sejrende Stormagter har vældige Interesser at varetage i det fjerne Østen. Derfor vil deres Stillingtagen til den kinesiske Konflikt blive en Prøvesten for deres Vilje til Fred og Samarbejde.

Folkets Retsbevidsthed fik maaske sit alvorligste Knæk ved den Maade, hvorpaa Lovene blev administreret og ført ud i Livet. Baade Th. Jacobsen og T. G. Jørgensen forsøgte at kaste et falsk Skær af Lovlighed over de lovløse Tilstande. Intet har skadet dansk Retsfølelse saa stærkt som disse to Mænds spidsfindige Forsvar og Tilsløringer. I Stedet for direkte — eller hvis dette var umuligt saa indirekte — at indrømme, at de var under Voldsmagtens Tvang, foregøglede de Folket, at alt gik lovligt til.

Thune Jacobsens Tale ved Kommunistlovens Forelæggelse var et typisk Eksempel paa hans tvetydige Dialektik. Han fastslog først, at Politiet trods ihærdige Anstrengelser ikke havde fundet nogen Forbindelse mellem Kommunistpartiet og den frederikshavnske Skibsterror. Ikke desto mindre konkluderede han, at Kommunistpartiet var kriminelt anløbet og maatte sættes udenfor Samfundet.

Th. Jacobsens Poseren og umandige Svigten i Afgørelsens Stund gentog sig under hele hans eftergivende Holdning. Han »truede« med sin og Ministeriets Afgang, hvis Tyskerne skød de tre først fangne Faldskærmsjægere, men da Tyskerne afhentede dem i Vestre Fængsel og sendte dem til Tyskland, blev han roligt siddende, skønt han ikke havde ringeste Sikkerhed for deres videre Skæbne. Han erklærede, at de internerede sad i »Beskyttelsesarrest« under hans Ansvar, men fandt sig i, at Tyskerne fjernede dem, de ønskede, fra Fængsler og Lejre. Nogle af dem kom ganske vist tilbage, andre førtes sydpaa til en ukendt og frygtelig Skæbne. Det kulminerede, da han undlod at advare de internerede i Horserød den 28.—29. August 1943, saa at kun et Mindretal naaede at redde sig paa en farefuld Flugt ved det underordnede Personales Medhjælp, men Størsteparten sendtes sydpaa og mange omkom i de tyske Tortur- og Tilintetgørelseslejre. Alle disse Mænd og Kvinder sad under hans Beskyttelse, og han var gjort per-

sonlig ansvarlig for deres Liv, men han havde ikke saa megen Mandighed, at han følte det som sin uafviselige Pligt at redde disse Mennesker, der ikke havde forbrudt sig mod danske Interesser eller dansk Lov.

Et lige saa stort, ja maaske større Ansvar for Retsvæsenets Tillidskrise har i Folkets Øjne Højesteretspræsident Troels G. Jørgensen, hvis kraftige Personlighed Th. Jacobsen ofte dækkede sig under og støttede sig til. Hele hans farlige og paagaende Optræden burde tages op til Behandling af Modstandsbevægelsens Jurister. Her skal kun to Forhold omtales. Hans Henvisning til Nødretsprincippet er saare spinkelt og som omtalt imødegaaet af Dommer Knox. Nødretsprincippet kan anvendes i en akut Situation, men ikke til aarelang Lovgivning uden Revision af Grundloven. Grundloven er saa klar og utvetydig, at der ikke kan lovgives uden om den. Den kan brydes, men saa har man øvet Vold og staar uden for Loven og bør aabent erkende det.

Troels G. Jørgensen ikke alene godkendte Grundlovsbruddene, men førte Interneringsloven ud i Livet paa en saadan Maade, at Respekten for Højesteret led et alvorligt Knæk. De interneredes Adgang til at faa deres Sag forelagt Højesteret var indsat for at berolige det brede Publikum og indgive det den Tro, at de var sikret mod administrativ Vilkaarlighed. Det viste sig straks intet Værn at være, da Højesterets Opgave kun var at identificere Ofrene og derved hindre hemmelig Fængsling. Højesterets Behandling af disse Sager kom til at staa for de internerede som et forargeligt Komediespil. Der udfærdigedes trykte Blanketter til Masseexpedition, hvor Justitsministeren satte Navnet ind. Rigsadvokaturen jonglerede saa behændigt og hurtigt med Expeditionen, at der blev spændt Ben for Højesteretssagfører Steglich-Petersens Optræden som Forsvarer. Højesterets Kæremaalsudvalg under Troels G. Jørgensens Diktat satte Højesterets Stempel paa Blanketterne uden nogen domsmæssig Vurdering. Som Carl Madsen skriver blev det ikke engang undersøgt, om det drejede sig om en Kommunist eller ej.

Troels G. Jørgensen krænkede sit høje Embedes Værdighed ved at sætte

Højesterets Domstempel under en administrativ Ekspedition. Grundloven styrker Dommernes Mulighed for Uafhængighed og tillægger Højesteret en Magtstilling i Samfundet sideordnet med den udøvende og lovgivende Magt, for at Domstolene skal kunne beskytte Borgerne mod administrativ Vilkaarlighed. Intet har derfor svækket Højesterets Omdømme saa stærkt som dette, at Højesteretspræsidenten gjorde Højesteret afhængig af den udøvende Magt.

Ved Justitsministerens og Højesteretspræsidentens Adfærd kom Domstolene i en Stilling, hvor det var umuligt at opretholde Uafhængigheden. Det undrer dog, at denne Omstilling foregik saa hurtigt og gnidningsløst, og at der ikke fandtes en eneste Dommer, som agtede sin Selvstændighed saa højt, at han slog Domsprotokollén i og nægtede at fortsætte. Det maa nemlig huskes, at udadtil optraadte Retsvæsenet som uafhængigt med fri danske Domstole, og kun glimtvis saa man, hvor bundne og afhængige de var. Der er Eksempler paa, at den tyske Polizeikommissar eller hans Stedfortrædere ikke alene rejste en Sag, men kontrollerede den gennem alle Instanser fra den første grundlæggende Forundersøgelse gennem alle Fremstillinger for Dommer lige til Landsretten. En Domstol, der i Tavshed tillader dette, har tabt sit Ansigt over for Befolkningen og er ikke nogen fri dansk Domstol.

Mange Dommere har med Harme og Forfærdelse set paa Retsvæsenets Opløsning og gjort et paaskønnelsesværdigt Arbejde for at mildne Følgerne, men trods dette har ingen Stand haft saa stærkt et Prestigetab som Dommerne, fordi den jævne Mand stolede saa ubetinget paa sine Dommere og ventede Støtte hos dem i Farens Stund. Det vil tage Aartier, maaske en Generation, førend Domstolene kan genvinde deres gamle Anseelse og deres Tillidsforhold til Befolkningen.

Vel vindes der intet ved planløst at gøre »Domstolene til Syndebuk«, men paa den anden Side tabes der store Værdier, hvis Fortiessystemet fortsættes, og hvis dansk Retsvæsen ikke aabent erkender begaaede Fejlgreb og udskiller de Elementer som svigtede.

To Erklæringer

Udenrigsministeriets Direktør, Nils Svenning, har gennem Ritzaus Bureau udsendt en Erklæring, hvis Slutning lyder:

Hvad endelig angaar de flere Gange omtalte Rideture med Dr. Best skal jeg oplyse, at det er rigtigt, at jeg nogle faa Gange i Forsommeren 1943 red en Morgentur med Dr. Best i Dyrehaven. Disse Ture gav mig Lejlighed til tjenstligt nyttige Samtaler med den tyske Rigsbefuldmægtigede, hvilket var Formaalet. Det er vel overflødig at tilføje, at efter 29. August 1943 har Udenrigsministeriets Embedsmænd overhovedet ikke i nogen Form haft selskabelig Omgang med Tyskerne.

København, den 22. August 1945.

Nils Svenning.

Fra Frk. Alma Petersen, Fiolstræde 147, har vi modtaget følgende Erklæring:

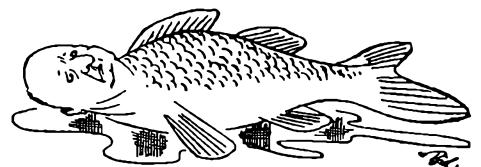
I Anledning af, at der har været talt saa meget om, at jeg har faaet et Barn med en tysk Soldat, skal jeg oplyse, at jeg nogle faa Gange i Sommeren 1943 var med en tysk Soldat paa Dyrehavsbakken. Disse Ture gav mig Lejlighed til at opfriske mit Kendskab til det tysk Sprog, hvilket var Hensigten. Lad mig tilføje, at jeg siden August 1943 overhovedet ikke har haft Omgang med Tyskere.

København, den 23. August 1945.

Alma Petersen.

P. S. Iøvrigt var det et meget lille Barn.

Det stod i »Politiken«

»Politiken« har af nærliggende Grunde ikke beskæftiget sig meget med Erik Scavenius i den senere Tid. Ved Offentliggørelsen af Cianos Dagbøger slumpedede der dog den 23. August en lille Karakteristik ind af Herr Scavenius, idet Ciano i sine Dagbogsoptegnelser fra Anti-Komintern-Mødet giver en Karakteristik af de forskellige Landes Deltagere, og herunder skriver han om den daværende danske Udenrigsminister:

Jeg har aldrig set nogen i den Grad ligne en Fisk, der er trukket op af Vandet og ligger paa Jorden, som den danske Repræsentant...

Ekstra Bladet

I »Ekstrabladet« findes der en Rubrik »Fra Damernes Verden«, redigeret af *Erna Mildé*. Fru Mildé har nylig været i London og beriget den danske Læserverden med Indtryk fra sin Rejse. Under Overskriften »Kvinden og The Daily Mail« stod der den 22. Aug. følgende at læse:

Den nuværende Lord *Rothermere* er gift med en yndig Englænderinde, der er lige saa energisk, som hun er smuk. Alle og enhver i England ved, at hun interesserer sig levende for sin Mands Avis »The Daily Mail«. Hun har for længst udtalt, at det er hendes højeste Ønske, at *Daily Mail*, som nu er sakket bagud for Lord *Beaverbrooks Daily Express*, paa ny skal tage Føringen. Forleden gav den nye Lady *Rothermere* et stort Selskab paa »The Dorchester«. Anledningen var Valgresultaternes Offentliggørelse. Som saa mange andre af Overklassen haabede Lady *Rothermere* saa sikkert paa konservativ Sejr, og stor var derfor hendes og Gæsternes Skuffelse, da Arbejderpartiets totale Sejr blev forkyndt. Men ikke nok med det, Lady *Rothermere* bar ved denne Lejlighed en yndig rosa Straa-hat, som hendes Veninde, Hertuginde af *Westminster*, netop havde bragt med hjem fra Paris, og tænk Dem nu Værtindens Ærgrelse, da hun ser sin Gæst, Lady *Diana Duff Cooper*, træde ind med nøjagtig samme Model paa Hovedet. Ambassadørfruen Lady *Diana* var ogsaa kommet hjem fra Paris med den rosa Drøm; jo, det var en i alle Maader styg Dag for den ærgerrige Lady *Rothermere*.

Det er netop den Slags interessante Oplysninger fra England, danske Læsere har tørstet efter i fem Aar. Hvor er det godt, at vi har *Erna Mildé* og »Ekstrabladet«.

Vejen FREM

I Retsforbundets Blad »Vejen frem« staar der i en Artikel af Retsstatsmanden *Aage Ladeløge* bl. a. følgende:

I August 1943 gik den danske Regering af, fordi Tyskerne bl. a. forlangte Indførelse af Dødsstraf, og nu indfører vi den selv.

Det turde være et hasarderet Argument mod Dødsstraffens Indførelse, at fordi man ikke vilde gaa med til at henrette danske Sabotører i 1943, bør man heller ikke nu gaa med til at henrette Stikkere og nazistiske Morderer!

En hjertelig Afsked Den tyske Legation i Stockholm er nu saa smaat ved at forlade Sverige og vende hjem til Ruinerne af det tredie Rige. 75 Medlemmer afrejste forleden — og ivrigste Afskedstager var (naturligvis) Forfatteren *Sven Hedin*, der herover klapper General *von Uthman* beroligende paa Skulderen.

HOVEDLEDELSE:

Professor, dr. phil. *C. A. Bodelsen*
 Redaktør, cand. mag. *Elias Bredsdorff*
 Fagforeningsformand *Chr. Christiansen*
 Redaktør *Kate Fleron*
 Minister *Mogens Fog*
 Redaktør *Børge Houmann*
 Reservekirurg, dr. med. *Teit Kærn*
 Rigsdagsstenograf *Gelius Lund*
 Docent *Aksel Millthers*
 Udenrigsminister *J. Christmas Møller*
 Professor, dr. phil. *Arne Noe-Nygaard*
 Civilingeniør, dr. techn. *Chr. Ostenfeld*
 Civilingeniør *Ejnar Thorsen*

FRIT DANMARK

Udgivet af en Kreds af Danske
 REDAKTION:

Elias Bredsdorff og *Kate Fleron*
 (sidstn. ansvarlig overfor Presseloven)
 (Træffes Kl. 14—16)

Redaktionens Adresse:
 Nørrevoldgade 11, København K.
 Telefon Central 15.745

Forretningsfører: LRS. *Niels Andersen*,
 Ny Vestergade 13

Trykt i Det Hoffensbergske Etablissement, Kbhva.

»Frit Danmark« udkommer ugentlig og koster 3 Kr. Kvartalet. Abonnement kan tegnes paa ethvert Posthus, hos Landpostbudene eller gennem de lokale Frit Danmark-Grupper. Bladets Løssalgpris er 30 Øre.

Ekspeditionens Adresse er: Nørre Voldgade 11, København K, Telefon: Central 15.745. Abonnement kan ogsaa tegnes skriftligt eller telefonisk direkte til Ekspeditionen, hvorefter Postopkrævning vil blive udsendt.